

Wersja zanonimizowana

Tłumaczenie

C-73/20-1

Sprawa C-73/20

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Data wpływu:

13 lutego 2020 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Bundesgerichtshof (Niemcy)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

23 stycznia 2020 r.

Strona wnosząca skargę rewizyjną:

ZM jako syndyk masy upadłości spółki Oeltrans
Befrachtungsgesellschaft mbH

Druga strona postępowania rewizyjnego:

E.A. Frerichs

BUNDESGERICHTSHOF (federalny trybunał sprawiedliwości, Niemcy)

POSTANOWIENIE

[...]

Ogłoszone w dniu:

23 stycznia 2020 r.

[...]

w sprawie

Adwokat ZM jako syndyk masy upadłości w postępowaniu upadłościowym dotyczącym majątku spółki Oeltrans Befrachtungsgesellschaft mbH, [...] Hamburg,

strona powodowa i strona wnosząca skargę rewizyjną,

[...]

przeciwko

E.A. Frerichs, [...], Niderlandy,

strona pozwana i druga strona postępowania rewizyjnego,

[...] **[Or. 2]**

Po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 23 stycznia 2020 r. [...] dziewiąta izba cywilna Bundesgerichtshof (federalnego trybunału sprawiedliwości)

postanowiła:

- I. Postępowanie zostaje zawieszone.
- II. Trybunałowi Sprawiedliwości Unii Europejskiej zostaje przedłożone w celu dokonania wykładni prawa wspólnotowego, na podstawie art. 267 ust. 1 lit. b), ust. 3 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (zwanego dalej „TFUE”) następujące pytanie:

Czy art. 13 rozporządzenia Rady (WE) nr 1346/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego (Dz.U. L 160, s. 1) oraz art. 12 ust. 1 lit. b) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I) (Dz.U. L 177, s. 6) należy interpretować w ten sposób, że prawo właściwe dla umowy zgodnie z tym ostatnim rozporządzeniem jest również właściwe dla płatności dokonanej przez osobę trzecią w wykonaniu umownego zobowiązania pieniężnego jednej ze stron umowy? **[Or. 3]**

Uzasadnienie:

I.

- 1 Powód od 25 marca 2016 r. jest syndykiem masy upadłości w postępowaniu upadłościowym wszczętym w 29 kwietnia 2011 r. przez Amtsgericht Hamburg (sąd rejonowy w Hamburgu) w stosunku do majątku Oeltrans Befrachtungsgesellschaft mbH (zwanej dalej „dłużnikiem”) z siedzibą w Niemczech. Dłużnik był częścią grupy Oeltrans, do której należała także spółka Tankfracht GmbH – również z siedzibą w Niemczech. Tankfracht GmbH i pozwanego, którego siedziba znajduje się w Niderlandach, łączyła umowa dotycząca statku żeglugi śródlądowej, z tytułu której Tankfracht GmbH

2

zobowiązana była wobec pozwanego do zapłaty wynagrodzenia w wysokości 8259,30 EUR. Zgodnie z twierdzeniami pozwanego miał on wykonać dla Tankfracht GmbH transport statkiem z portu załadunku w Niderlandach do portu wyładunku położonego w Niemczech. Zgodnie z twierdzeniami powoda była to umowa czarterowa statku żeglugi śródlądowej. W dniu 9 listopada 2010 r. dłużnik dokonał na rzecz pozwanego zapłaty kwoty należnej od Tankfracht GmbH tytułując ją jako „zlecenie Tankfracht”.

- 2 Pismem, które wpłynęło do sądu w dniu 21 grudnia 2014 r., pierwotny (następnie zmarły) syndyk wniósł pozew o zwrot kwoty 8259,30 EUR wraz z odsetkami, przy czym podstawą prawną żądania pozwu było żądanie uznania czynności upadłego za bezskuteczną. [wzmianki dotyczące prawa procesowego] [...] **[Or. 4]** [...] Z uwagi na zaniedbania po stronie sądu do doręczenia pozwu pozwanemu w Niderlandach doszło dopiero w grudniu 2016 r.
- 3 Landgericht (sąd krajowy) stosując prawo niemieckie wydał w stosunku do pozwanego wyrok zasądzający zgodny z żądaniem pozwu. Sąd odwoławczy – również na podstawie prawa niemieckiego – zmienił orzeczenie Landgericht i oddalił powództwo w związku z podniesionym przez pozwanego zarzutem przedawnienia. W skardze rewizyjnej dopuszczonej przez sąd odwoławczy powód wnosi o przywrócenie rozstrzygnięcia wyroku Landgericht.

II.

- 4 Powodzenie skargi rewizyjnej zależy od wykładni art. 13 rozporządzenia Rady (WE) nr 1346/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego (zwanego dalej „rozporządzeniem nr 1346/2000”) oraz art. 12 ust. 1 lit. b) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (zwanego dalej „rozporządzeniem Rzym I”). Wątpliwości budzi to, czy prawo właściwe dla umowy zgodnie z tym ostatnim rozporządzeniem jest na gruncie art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 również właściwe dla płatności dokonanej przez osobę trzecią w wykonaniu umownego zobowiązania pieniężnego jednej ze stron umowy. Przed rozstrzygnięciem w przedmiocie środka odwoławczego wniesionego przez powoda należy więc zawiesić postępowanie i na podstawie art. 267 ust. 1 lit. b) oraz art. 267 ust. 3 TFUE wystąpić do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym. **[Or. 5]**
- 5 1. Zasadniczo zgodnie z art. 4 ust. 1 znajdującego w niniejszej sprawie zastosowanie rozporządzenia Rady (WE) nr 1346/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego prawo państwa wszczęcia postępowania (lex fori concursus) jest właściwe dla postępowania upadłościowego i jego skutków. Zgodnie z art. 4 ust. 2 lit. m) rozporządzenia nr 1346/2000 prawo państwa wszczęcia postępowania określa w szczególności zasady dotyczące nieważności, zaskarżania lub względnej bezskuteczności czynności prawnych dokonanych z pokrzywdzeniem ogółu wierzycieli. W związku z powyższym

w niniejszej sprawie, z uwagi na to, że postępowanie upadłościowe dotyczące majątku dłużnika zostało wszczęte w Niemczech, zaskarżalność czynności upadłego podlega zasadniczo ocenie wedle prawa niemieckiego.

- 6 2. Zgodnie z niemieckim prawem upadłościowym płatność dokonana przez dłużnika na rzecz pozwanego może zostać zaskarżona na podstawie § 143 ust. 1, § 134 ust. 1 Insolvenzordnung (ustawy – prawo upadłościowe). Zapłata na poczet zobowiązań Tankfracht GmbH stanowiła nieodpłatne świadczenie dłużnika, gdyż Tankfracht GmbH była niewypłacalna i z tego powodu przysługująca wobec niej wierzytelność była pozbawiona wartości ekonomicznej; pozwany nie utracił zatem na skutek zaspokojenia przysługującej mu wierzytelności z perspektywy ekonomicznej niczego, co mogłoby zostać uznane za świadczenie wzajemne w stosunku do dokonanego na jego rzecz przysporzenia ([...]). Zdaniem Bundesgerichtshof – odmiennie niż przyjął to sąd odwoławczy – roszczenie nie uległo również przedawnieniu. [wywody w przedmiocie przedawnienia] [...] **[Or. 6]**
- 7 3. Stosownie do powyższego powództwo należałoby uwzględnić. Pozwany powołuje się jednak na art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000. Zgodnie z tym przepisem, który bez żadnej merytorycznej zmiany przejęto jako art. 16 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/848 z dnia 20 maja 2015 r. (zwanego dalej „rozporządzeniem 2015/848”), art. 4 ust. 2 zdanie drugie lit. m) rozporządzenia nr 1346/2000 nie stosuje się w wypadku, gdy osoba, która odniosła korzyść z czynności dokonanej z pokrzywdzeniem ogółu wierzycieli, wykaze, że czynność ta podlega prawu innego państwa członkowskiego niż państwa wszczęcia postępowania i w takim przypadku ta czynność prawna w żaden sposób nie podlega zaskarżeniu na podstawie tego prawa. Pozwany uważa, że zaskarżoną płatność należy oceniać na podstawie prawa niderlandzkiego i wykazał, że zgodnie z tym prawem taka płatność nie może być w żaden sposób podważona.
- 8 a) Zdaniem Bundesgerichtshof ustalenie, czy spełniona jest pierwsza przesłanka przewidziana w art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 uzależnione jest od udzielenia odpowiedzi na pytanie prejudycjalne. Czynnością w rozumieniu tego przepisu jest płatność dokonana przez dłużnika na rzecz pozwanego, który odniósł z tego tytułu korzyść z pokrzywdzeniem ogółu wierzycieli dłużnika. Przy ustalaniu prawa właściwego dla tej czynności (lex causae, prawo właściwe dla czynności prawnej) stosować należy niemieckie prawo prywatne międzynarodowe. Jest tak niezależnie od tego, czy prawo właściwe dla czynności prawnej ustalone jest zgodnie z normami kolizyjnymi państwa wszczęcia postępowania upadłościowego (lex fori concursus), czy też zgodnie z normami kolizyjnymi państwa, w którym znajduje się siedziba sądu (lex fori) ([...]). W obu tych przypadkach w spornej sprawie to niemieckie normy kolizyjne określają prawo właściwe dla płatności. **[Or. 7]**
- 9 To, jakiemu prawu podlegają zobowiązania umowne powiązane z prawem różnych państw określa w pierwszej kolejności rozporządzenie Parlamentu

Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych jako akt prawa wspólnotowego mający bezpośrednie zastosowanie również w Niemczech. Zgodnie z przepisami tego rozporządzenia umowa pomiędzy Tankfracht GmbH a pozwanym podlega prawu niderlandzkiemu. Wynika to, jeżeli przyjąć twierdzenia pozwanego, że umowa ta stanowi umowę przewozu, z art. 5 ust. 1 rozporządzenia Rzym I, gdyż pozwany ma miejsce zwykłego pobytu w Niderlandach i tam też znajduje się miejsce przyjęcia towaru do przewozu. Jeżeli natomiast, co może mieć na myśli powód określając umowę jako umowę czarterową (por. w tym względzie wyrok Trybunału z dnia 6 października 2009 r., – C-133/08, EuZW 2009, s. 822), umowa stanowi umowę najmu, stosowanie prawa niderlandzkiego wynika z art. 4 ust. 2 rozporządzenia Rzym I.

- 10 Wątpliwości budzi to, czy w związku z tym również płatność dokonana przez upadłego dłużnika w rozumieniu art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 podlega prawu niderlandzkiemu. W odniesieniu do stosunku prawnego pomiędzy stronami umowy w literaturze dotyczącej § [art.] 13 rozporządzenia nr 1346/2000 i art. 16 rozporządzenia 2015/848 sporne jest, czy prawem właściwym dla wykonania zobowiązania umownego jest prawo właściwe dla umowy, czy też odrębnie ustalane prawo właściwe dla czynności wykonania zobowiązania; zgodnie z, jak się wydaje, obecnie większościovym poglądem z reguły miarodajny jest statut kontraktowy ([...]). Również normy kolizyjne przewidziane w rozporządzeniu Rzym I nie są jednoznaczne w tym względzie. Zgodnie z art. 12 ust. 1 lit. b) rozporządzenia Rzym I prawo właściwe dla umowy ma również zastosowanie do wykonywania wynikających z niej zobowiązań. Niektóre głosy doktryny twierdzą jednak, **[Or. 8]** że mimo regulacji przewidzianej w art. 12 ust. 1 lit. b) rozporządzenia Rzym I prawem właściwym dla oceny skuteczności czynności prawnej rozporządzającej służącej wykonaniu zobowiązania nie jest prawo właściwe dla umowy, lecz prawo właściwe dla takiego rozporządzenia ([...]). Pojęcie wykonywania występujące w art. 12 ust. 1 lit. b) rozporządzenia Rzym I odnosić się ma natomiast do wszystkich warunków wymaganych dla spełnienia świadczenia charakterystycznego dla danego zobowiązania ([...]).
- 11 Pytanie o stosowanie statutu kontraktowego nabiera dodatkowo na znaczeniu, gdy wierzytelność wierzyciela została zaspokojona nie przez drugą stronę umowy, lecz – jak w niniejszej sprawie – przez osobę trzecią. Brak jest stosunku umownego pomiędzy osobą trzecią spełniającą świadczenie oraz odbiorcą płatności. Z drugiej strony płatność służy zaspokojeniu umownej wierzytelności wierzyciela. To umowa wierzyciela z dłużnikiem tworzy podstawę prawną, ze względu na którą może on zatrzymać otrzymaną płatność. Zgodnie z prawem niemieckim wierzyciel nie może odmówić przyjęcia świadczenia od osoby trzeciej, jeżeli nie sprzeciwia się temu jego kontrahent [§ 267 ust. 2 Bürgerliches Gesetzbuch (kodeksu cywilnego)]. Jeżeli celem osoby trzeciej jest natomiast wykonanie zobowiązania dłużnika z tytułu zapłaty, jego świadczenia nie można również zrównać z darowizną niezależną od zaspokajanego roszczenia ([...]). Za stosowaniem statutu kontraktowego w takim przypadku mogłoby przemawiać również to, że zobowiązania pozaumowne z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia

dotyczące istniejącego pomiędzy stronami stosunku prawnego, który jest ściśle związany [Or. 9] z tym bezpodstawnym wzbogaceniem, podlegają – zgodnie z art. 10 ust. 1 rozporządzenia (WE) nr 864/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych („Rzym II”) – prawu właściwemu dla tego stosunku. Niektórzy przedstawiciele doktryny twierdzą, że dotyczy to także świadczeń na poczet cudzego długu ([...]).

- 12 b) W przypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie prejudycjalne, co oznaczałoby stosowane prawa niderlandzkiego do płatności dokonanej przez dłużnika, decydujące dla rozstrzygnięcia sporu jest – zgodnie z art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 - to, czy pozwany jest w stanie udowodnić, że płatność nie może zgodnie z tym prawem zostać w żadnej mierze podważona. Pozwany tak właśnie twierdził i okoliczność tę wykazał.

[...]